

ประชาคมอาเซียนกับการปรับปรุงระบบ กฎหมายเศรษฐกิจและการค้าของไทย: สู่อาเซียน ค.ศ. 2025*

The ASEAN Community and the Reform of Thai Economic and
Trade Laws: Towards ASEAN 2025

ปวีศร เลิศธรรมเทวี**

บทคัดย่อ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของบรรดารัฐประชาคมอาเซียนก่อให้เกิดองค์กรใหม่ที่มีกรอบกติกาและพันธกรณีให้รัฐสมาชิกต้องปฏิบัติตาม ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างเข้มข้นต่อการอนุวัติกฎหมายภายในเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทความนี้ วิเคราะห์พันธกรณีของประเทศไทย ภายใต้กรอบกติกาประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความสอดคล้องของระบบกฎหมายไทยกับกรอบกติกาดังกล่าว วัตถุประสงค์สำคัญของบทความนี้คือ การศึกษาวิเคราะห์การอนุวัติกฎหมายภายในตามกรอบกติกาของอาเซียน และการศึกษาประโยชน์หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทความนี้สรุปโดยได้นำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการทบทวนระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทยอย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: ประชาคมอาเซียน, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ, การอนุวัติกฎหมายภายใน

* บทความนี้สรุปจากโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประชาคมอาเซียนกับการปรับปรุงกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าของไทย” สนับสนุนทุนวิจัยโดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (ดร.)

Abstract

Economic integration through the ASEAN Economic Community (AEC) established a new level of supranational organization among ASEAN member states, thereby requiring them to conform to certain rules and requirements. As a mark of its willingness to liberalize, Thailand secured membership to the AEC by taking on a package of trade obligations. This paper considers the implementation of laws and regulations in Thailand with reference to AEC's obligations, and the consistency of its statutory framework with the ASEAN requirements. The main objective of this paper is to analyze Thailand's implementation of its AEC trade obligations and to discover what benefits Thailand may accrue as a result of implementing those obligations. It is concluded with some recommendations for further developments of the Thai statutory system as to ensure that Thailand can comply fully with its obligations under the AEC

Keywords: ASEAN Community, ASEAN Economic Community, Economic Integration, Legal Harmonization

1. ความเบื้องต้น

อนุสนธิจากการที่ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 ประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี ค.ศ. 2020 เมื่อปี ค.ศ. 2003 และต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2007 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำอาเซียนได้ตกลงให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เร็วขึ้นภายในปี ค.ศ. 2015¹

การจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 มีสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศรูปแบบหนึ่งโดยมีกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)² เป็นสนธิสัญญาหลัก

ที่สมาชิกมีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องปฏิบัติตามและดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้งสามเสาหลัก กฎบัตรอาเซียนมิได้เจาะจงว่าเสาหลักใดมีบทบาทหรืออิทธิพลมากกว่ากัน แต่เป็นการวางกรอบดำเนินงานของสมาชิกให้เป็นไปตามหลักการและวัตถุประสงค์ครอบคลุมมิติต่างๆ ในทุกแง่มุมของการดำเนินกิจการภายในของประเทศสมาชิก ตั้งแต่การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ การค้า สังคม วัฒนธรรมและการพัฒนาซึ่งรวมทั้งเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนที่ทุกประเด็นมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน กล่าวได้ว่า ประชาคมอาเซียนเป็นองค์การระหว่างประเทศที่กลุ่มคนทั้งหลาย

¹ คู่มือหลังของเสาเศรษฐกิจอาเซียนใน ปวริศร เลิศธรรมเทวี และอัศวรัตน์ เลาว์ณย์ศิริ, *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับระบบกฎหมายไทย* (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557).

² Charter of the Association of Southeast Asian Nations, opened for signature 20 November 2007 (entered into force 15 December 2008).

ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในประชาคมจึงปรากฏอยู่ทุกด้านทุกมุม³

การที่กฎบัตรอาเซียนมิได้กำหนดให้ชัดเจนว่าเสาหลักใดมีบทบาทสำคัญมากกว่าเสาหลักอื่นจึงอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมของกลุ่มของอาเซียนก็คือการทำงานของสามเสาหลักอย่างกลมกลืนและเสมอภาคกัน⁴ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสภาพบังคับทางกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรม เสาหลักทางเศรษฐกิจน่าจะมีสภาพบังคับที่เข้มข้นกว่าเสาหลักในด้านอื่น

บทความนี้จะศึกษาวิเคราะห์ประเด็นตามเสาหลักทางเศรษฐกิจซึ่งดูเหมือนว่าจะใช้เป็นเสาหลักสำคัญของการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยกล่าวถึงสาระสำคัญของประชาคมอาเซียนทั้งสามเสาหลัก โดยเฉพาะเสาเศรษฐกิจ และวิเคราะห์ถึงพันธกรณีตามสนธิสัญญาความเกี่ยวข้องกันกับรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการออกหรือปรับแก้กฎหมายอนุวัติการซึ่งเป็นกระบวนการทำให้กฎหมายการค้าและการลงทุนของอาเซียนมีความสอดคล้องกันตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดจนนำเสนอรายชื่อกฎหมายสำคัญที่สมควรให้ปรับแก้เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีตามความตกลงของอาเซียน รองรับการเตรียมความพร้อมสำหรับประเทศไทยสู่การเป็น ASEAN 2025 Forging Ahead Together ในปี ค.ศ. 2025

2. ความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการอนุวัติกฎหมายภายในตามหลักกฎหมายสนธิสัญญา

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลให้สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ต้องเตรียมความพร้อมในการเปิดเสรีตลาดสินค้า บริการ แรงงานและการลงทุนเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างสมบูรณ์โดยมีฝั่งดำเนินการตามพิมพ์เขียวหรือ AEC Blueprint 2015 เป็นกรอบในการดำเนินการ⁵ และกรอบดำเนินการดังกล่าวได้ผ่านพ้นไปเข้าสู่ฝั่งดำเนินการภายใต้ AEC Blueprint 2025

ดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในบทที่ 1 กรอบกติกาและพันธกรณีของอาเซียนในเรื่องเศรษฐกิจยังคงไม่มีผลบังคับใช้ภายในประเทศไทยแต่อย่างใดจนกว่าประเทศไทยจะได้ดำเนินการแปลงเอกสารและกรอบความตกลงเป็นกฎหมายภายในตามหลักกฎหมายสนธิสัญญา และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันที่ใช้บังคับอยู่ ได้ให้การรับรองไว้ในมาตรา 178 และกำหนดหลักการเกี่ยวกับหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา⁶ กล่าวได้ว่า รัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดกระบวนการทางนิติบัญญัติเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้กฎหมายภายในของไทยกับกรอบกติกาของอาเซียนมีความสอดคล้องกัน (Legal Harmonization) ตามหลักกฎหมายสนธิสัญญา

³ Ibid.

⁴ ดู ปวีศร เลิศธรรมเทวี และอัศวิน เลาว์ณย์ศิริ, “ผลกระทบต่อการบูรณาการกฎหมายจากการเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทย” (2557) 12(3) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 21-38.

⁵ สำหรับกรอบพันธกรณีของอาเซียนภายใต้ AEC Blueprint 2015 ดูบทวิเคราะห์ใน ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “กรอบพันธกรณีของไทยที่จะต้องดำเนินการภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (2559) 64(3) รัฐสภาสาร, 7-44.

⁶ มาตรา 178 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.

ประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิก จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของอาเซียนเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บทความนี้จึงได้ศึกษากรอบกติกาและความตกลงของ AEC และนำกรอบกติกาและความตกลงดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงพันธกรณีที่ประเทศไทยจะต้องผูกพันในการปรับปรุงแก้ไข ยกเลิกหรือยกเว้นกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างลงตัวภายในปี ค.ศ. 2025 และศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบจากการเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยที่มีต่อภาคส่วนต่าง ๆ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบกฎหมายและนโยบาย รวมถึงการดำเนินการรอบในการปฏิรูปกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้อง

กรอบความตกลงที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน อาเซียนได้จัดทำเค้าโครงเศรษฐกิจ (AEC Blueprint) เพื่อเป็นแผนบูรณาการระบบเศรษฐกิจและกฎหมายของรัฐสมาชิกไว้อย่างชัดเจนและมีกำหนดเวลา และเนื่องจากอาเซียนอาศัยความร่วมมือจากรัฐสมาชิกเป็นด้านหลัก จึงก่อให้เกิดความตกลงและความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่มีสภาพบังคับ (Hard Law) และไม่มีสภาพบังคับ (Soft Law)

เอกสารที่เป็นเค้าโครงเศรษฐกิจหรือผังดำเนินการ (AEC Blueprint) เป็นแผนแม่บทสำหรับรัฐสมาชิกในการปฏิรูประบบกฎหมายเศรษฐกิจให้มีความสอดคล้องกับกรอบ AEC ซึ่งกำหนดเป้าประสงค์หลักไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวของอาเซียน

การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันสูง การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันและการเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลก⁷ เป้าประสงค์ทั้ง 4 ประการได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงภายใต้ AEC Blueprint 2025 ขยายมิติความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การเป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง การเป็นอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต ประเด็นเรื่องความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มมากขึ้น การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วนให้มีความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และการเป็นส่วนสำคัญของประชาโลก

สำหรับกรอบกติกาและความตกลง AEC ที่มีสภาพบังคับ (Hard Law) เป็นกรอบความตกลงที่ครอบคลุมประเด็นทางการค้าในทุกมิติ กรอบความตกลงที่สำคัญ ได้แก่ กรอบความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้า (ATIGA)⁸ กรอบความตกลงเกี่ยวกับการบริการ (AFAS)⁹ ความตกลงการยอมรับร่วมกันเพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางแรงงานมีฝีมือ (MRAs) กรอบความตกลงเกี่ยวกับการลงทุน (ACIA)¹⁰ และกรอบความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญา (AFAIPC)¹¹

กรอบความตกลงที่ไม่มีสภาพบังคับ (Soft Law) เพื่อความยืดหยุ่นในการปรับใช้ของรัฐประชาคมตามวิถีแห่งอาเซียน (ASEAN Way) อาทิ แนวปฏิบัติว่าด้วยนโยบายการแข่งขันทางการค้า แผนดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา และความร่วมมือด้านการขนส่งของอาเซียน

⁷ Ibid.

⁸ ASEAN Trade in Goods Agreement, signed at Cha-am, Thailand (26 February 2009).

⁹ ASEAN Framework Agreement on Services, signed at Bangkok (15 December 1995).

¹⁰ ASEAN Comprehensive Investment Agreement, signed in Manila, the Philippines (23 August 2007).

¹¹ ASEAN Framework Agreement on Intellectual Property Cooperation, signed in Thailand (15 December 1995).

3. พันธกรณีระหว่างประเทศภายใต้ เสาเศรษฐกิจของอาเซียน (AEC)

การศึกษาการปรับปรุงระบบกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าของไทยตามกรอบกติกาของอาเซียนมีความจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับพันธกรณีระหว่างประเทศภายใต้เสาเศรษฐกิจของอาเซียน หรือกรอบพันธกรณีภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทย ซึ่งศึกษาได้จากเอกสารกฎหมายของอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการค้าทุกฉบับ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มหรือสาขาตามลักษณะของกฎหมายระหว่างประเทศ จากการศึกษาได้ข้อสรุปพันธกรณีที่รัฐสมาชิกทุกรัฐรวมทั้งประเทศไทยจะต้องดำเนินการภายใต้กรอบความตกลงและ AEC Blueprint เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์หลัก 5 ประการของอาเซียน ได้แก่

ประการแรก การเป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง ไทยและรัฐประชาคมมีพันธกรณีที่จะต้องดำเนินการใน 6 ประเด็น¹² กล่าวคือ

(1) การค้าสินค้า ซึ่งมีกรอบ ATIGA¹³ เป็นกรอบความตกลงแม่บทอำนวยความสะดวกด้านการค้าเสรี ควบคุมระเบียบและพิธีการทางศุลกากร การพัฒนาระบบศุลกากรแบบอิเล็กทรอนิกส์แบบช่องทางเดียว (ASEAN Single Window) ภายใต้ AEC Blueprint 2025 ยังกำหนดให้รัฐสมาชิกพิจารณาเรื่องความสอดคล้องของระบบกฎหมายภายในกับประเด็นเรื่องการค้าสินค้าและการปรับปรุงระบบต่างๆ เพื่อสร้างช่องทางในการค้า

(2) การค้าบริการ มีกรอบความตกลง AFAS¹⁴ เป็นกรอบกำหนดพันธกรณีให้ไทยและรัฐสมาชิกเปิดเสรีบริการ การยกเลิกข้อผูกพันเกี่ยวกับการเปิดเสรี การอนุญาตให้ชาวต่างชาติสัญชาติอาเซียนเข้าถือครองหุ้นได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 การเปิดเสรีบริการในธุรกิจบริการสาขาที่มีข้อตกลงร่วมกันซึ่งปัจจุบันมี 8 สาขา ได้แก่ การบัญชี วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การพยาบาล แพทย์ ทันตกรรม การสำรวจและการท่องเที่ยว การเปิดเสรีทางภาคการเงิน

(3) สภาพแวดล้อมด้านการลงทุน โดยมีกรอบ ACIA¹⁵ ให้ความคุ้มครองการลงทุนในทุกรูปแบบสำหรับนักลงทุนทุกประเภทที่มีสัญชาติอาเซียน การให้รัฐสมาชิกคำนึงถึง การนำระบบระงับข้อพิพาทแบบ Investor-State มาใช้ในคดีพิพาทอันเกิดจากการลงทุน การปรับใช้หลักการของกฎหมายระหว่างประเทศในการระงับข้อพิพาท การอำนวยความสะดวกและการให้ความร่วมมือด้านการลงทุน การสนับสนุนการเปิดเสรีด้านการลงทุน

(4) การรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงิน อาเซียนได้ให้รัฐสมาชิกทบทวนและปรับปรุงระบบกฎหมายการเงินให้สอดคล้องกันทั่วภูมิภาค สนับสนุนให้รัฐสมาชิกดำเนินการทางเศรษฐกิจแบบกลไกเพื่อจัดตั้งตลาดเงินแบบ Exchange and Debt ยกเลิกหรือลดข้อจำกัดด้านกฎระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวกับการไหลเวียนของเงินทุน การเคลื่อนเงินทุนเพื่อก่อให้เกิดการร่วมทุน

¹² AEC Blueprint 2025 ข้อ A. A Highly Integrated and Cohesive Economy.

¹³ ดูบทวิเคราะห์เกี่ยวกับ ATIGA ใน ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “ข้อเสนอแนะเพื่อความสอดคล้องของกฎหมายไทยตามกรอบกติกาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการค้าสินค้า” (2559) 8(1) วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 51-67.

¹⁴ ดูบทวิเคราะห์เกี่ยวกับ AFAS ใน ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “การเปิดเสรีภาคบริการของไทย : นัยยะต่อการปรับปรุงกฎหมายตามกรอบความตกลงอาเซียนที่เกี่ยวกับการบริการ” (2559) 14(1) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 50-71.

¹⁵ ดูบทวิเคราะห์เกี่ยวกับ ACIA ใน ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “การอนุวัติกฎหมายไทยตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการลงทุน” (2558) 13(2) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 145-162.

ระหว่างรัฐสมาชิกอันนำไปสู่การพัฒนาตลาดเงินในภูมิภาคอาเซียน

(5) การอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมืออย่างเสรี โดยให้รัฐสมาชิกอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายพลเมืองที่เป็นแรงงานที่มีฝีมือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันการศึกษา และวิจัยระหว่างรัฐสมาชิกเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันทั้งบุคลากรในสถาบันการศึกษาและนักศึกษา ยกระดับผลงานวิจัยของรัฐสมาชิกในเรื่องทักษะ การปฏิบัติงานและการพัฒนาแรงงาน

(6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกอาเซียนให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนยุทธศาสตร์ระหว่างรัฐสมาชิกด้วยกัน และการวางแผนด้านเศรษฐกิจร่วมกันในระยะยาว

ประการที่สอง การเป็นอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรมและมีพลวัต รัฐประชาคมจะต้องดำเนินการใน 9 ประเด็น¹⁶ กล่าวคือ

(1) นโยบายด้านการแข่งขัน อาเซียนวางเป้าหมายให้รัฐสมาชิกตรากฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าภายในปี 2015 อย่างไรก็ตาม กรอบดังกล่าวมีสภาพเป็น Soft Law ไม่มีสภาพบังคับ ฉะนั้น การดำเนินการจึงเป็นเรื่องความสมัครใจของรัฐสมาชิก

(2) การคุ้มครองผู้บริโภค อาเซียนยังไม่มีกรอบพันธกรณีคุ้มครองผู้บริโภค เพียงแต่กำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิกโดยให้จัดตั้ง ASEAN Coordinating Committee on Consumer Protection (ACCCP) เพื่อยกระดับการคุ้มครองผู้บริโภคในภูมิภาคอาเซียน

(3) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มีกรอบกติกา AFAIPC วางกรอบพันธกรณีให้รัฐสมาชิกดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองและบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

(4) การเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ โดยให้สมาชิกอาเซียนกำหนดมาตรการเชิงนโยบายที่ตอบสนองต่อการเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์

(5) ภาษี ผัง AEC กำหนดให้รัฐสมาชิกทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อป้องกันการเสียภาษีซ้ำซ้อนระหว่างประเทศ

(6) ธรรมชาติ อาเซียนให้ความสำคัญกับเรื่องกลไกการสร้างความโปร่งใสในภาครัฐและภาคเอกชน

(7) กฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความสอดคล้องและการตอบสนองและแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบ โดยให้สมาชิกอาเซียนสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการกำหนดนโยบาย และการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ดูแลในประเด็นดังกล่าว

(8) การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งสนับสนุนให้สมาชิกอาเซียนกำหนดแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในลักษณะต่างๆ อาทิ การปกป้องสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

(9) แนวโน้มสำคัญของโลกและประเด็นใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้า โดยให้สมาชิกหารือในระดับรัฐร่วมกันกำหนดประเด็นต่างๆ ที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียน

¹⁶ AEC Blueprint 2025 ข้อ B. A Competitive, Innovative and Dynamic ASEAN.

ประการที่สาม ความเชื่อมโยงและความร่วมมือ
รายสาขาที่เพิ่มขึ้น AEC Blueprint กำหนดองค์ประกอบ
ไว้ 9 ด้าน¹⁷ กล่าวคือ

(1) การขนส่ง มีแผนปฏิบัติการ ATAP เป็นกรอบ
กำหนดครอบคลุมทั้งขนส่งทางบก ทางทะเลและอากาศ
การขนส่งทางบก มุ่งเป้าไปที่การพัฒนาโครงการรถไฟ
ความเร็วสูงระหว่างสิงคโปร์ถึงคุนหมิง ซึ่งประกอบด้วย
3 สายที่สำคัญ คือ สายคุนหมิง ประเทศจีนถึงกรุงเทพฯ
ประเทศไทยต่อสายตะวันออก สู่เวียดนามและกัมพูชา
หรือต่อสาย Central เพื่อเข้าสู่ลาวและสายตะวันตก
เข้าสู่เมียนมาร์ และจากกรุงเทพฯ ลงใต้เข้าสู่สิงคโปร์
การพัฒนาโครงการพัฒนาทางหลวงอาเซียนให้เสร็จสิ้น
ทั่วภูมิภาคอาเซียน การขนส่งทางทะเลและอากาศ
อาเซียนได้วางกรอบให้รัฐสมาชิกพัฒนาการรวมกลุ่ม
การขนส่งทางทะเลของอาเซียนเป็นตลาดเดียว และ
การรวมกลุ่มการบินพลเรือนตลาดเดียวของอาเซียน

(2) โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ อาเซียน
ได้จัดทำแผนพัฒนาไว้หลายฉบับเพื่อยกระดับโครงสร้าง
พื้นฐานด้านกิจการโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มีผังดำเนินการ VAP เป็นแผนปฏิบัติการให้รัฐสมาชิก
ดำเนินการโดยพัฒนาโครงการระบบการเชื่อมต่อ
ความเร็วสูง การพัฒนารอบความร่วมมือระหว่าง
สมาชิกในด้าน ICT ให้เป็นกรอบข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับ
กิจการโทรคมนาคม

(3) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผัง AEC กำหนดให้รัฐ
สมาชิกวางโครงสร้างทางนโยบายและระบบกฎหมาย
เกี่ยวกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ และสนับสนุน
การซื้อขายผ่านระบบออนไลน์ในภูมิภาคอาเซียนตาม
พันธกรณีของสมาชิกภายใต้ e-ASEAN Framework
Agreement

(4) ความร่วมมือด้านพลังงาน อาเซียนให้ความสำคัญ
กับความร่วมมือด้านพลังงานไว้ 2 ด้าน คือการจัดทำ
โครงการระบบสายส่งไฟฟ้าในอาเซียน กับโครงการ
ก่อสร้างก๊าซธรรมชาติของอาเซียน

(5) อาหาร การเกษตรและป่าไม้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ
เรื่องการค้าสินค้า อาเซียนวางกรอบให้รัฐสมาชิกสำรวจ
การบังคับใช้มาตรการตาม CEPT-AFTA ที่เกี่ยวกับ
ผลผลิตทางการเกษตรและไม้ ความร่วมมือเฉพาะด้าน
ในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางเทคโนโลยีระหว่างกัน
ในเรื่องการเกษตร การประมงและป่าไม้ ความร่วมมือ
ด้านการเกษตรระหว่างรัฐสมาชิก

(6) การท่องเที่ยว โดยให้สมาชิกเพิ่มความสามารถ
เรื่องการแข่งขันในจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวเดียวกัน
และครอบคลุมทุกภาคส่วน

(7) สุขภาพ สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุน
และประเด็นเรื่องการส่งเสริมมาตรฐาน และกระบวนการ
ดำเนินการต่างๆ ด้านสุขภาพในรัฐสมาชิกอาเซียน

(8) แร่ธาตุ ความร่วมมือด้านเหมืองแร่ อาเซียน
กำหนดให้รัฐสมาชิกดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ
I และ II โดยให้อำนวยความสะดวกทางการค้าและ
การลงทุนเกี่ยวกับการทำธุรกิจเหมืองแร่ รวมตลอดทั้ง
การสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุน
ด้านเหมืองแร่

(9) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยส่งเสริมให้
สมาชิกจัดทำและพัฒนาระบบเกี่ยวกับเทคโนโลยีและ
การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการพัฒนาสถาบัน
องค์กร บุคลากร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในแต่ละประเทศสมาชิก
อาเซียน

¹⁷ AEC Blueprint 2025 ข้อ C. Enhanced Connectivity and Sectoral Cooperation.

ประการที่สี่ การเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีองค์ประกอบ 5 ประการ¹⁸ ได้แก่

(1) การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมและรายย่อยให้เข้มแข็ง กำหนดให้รัฐสมาชิกดำเนินการตามแผนอาเซียนในเรื่องธุรกิจ SMEs ตาม APBSD สนับสนุนให้รัฐสมาชิกสร้างเครือข่าย SMEs และยกระดับธุรกิจแบบ SMEs ในภูมิภาคอาเซียน

(2) เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชน โดยให้สมาชิกอาเซียนดำเนินกระบวนการปรึกษาหารือที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนอย่างเปิดกว้างมากขึ้น และเสริมสร้างบทบาทของสภาที่ปรึกษาธุรกิจในอาเซียน

(3) ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน โดยสมาชิกจะต้องดำเนินงานเชิงนโยบายเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในประเทศสมาชิกอาเซียน

(4) การลดช่องว่างการพัฒนา โดยการกำหนดนโยบายที่ส่งผลต่อการลดช่องว่างการพัฒนาของประเทศในด้านต่างๆ

(5) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการรวมกลุ่มของภูมิภาค ด้วยการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการรวมกลุ่มของภูมิภาคอาเซียน

ประการที่ห้า การเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลกอาเซียนได้วางเป้าประสงค์ของการรวมตัวเข้าสู่กลไกของระบบเศรษฐกิจโลกโดยกำหนดกรอบดำเนินการสำหรับรัฐสมาชิกไว้ 2 ด้าน¹⁹ กล่าวคือ

(1) การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกับภายนอกภูมิภาค โดยสนับสนุนให้รัฐประชาคมขยายการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น อาทิ การเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี การร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบอื่น

(2) การยกระดับความร่วมมือส่วนร่วมในประชาคมโลก โดยการปรับใช้มาตรฐานสากลเกี่ยวกับการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้า การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคแก่ประเทศที่มีระดับของการพัฒนาอยู่ในระยะแรกเริ่ม

4. ความสอดคล้องของระบบกฎหมายภายในของประเทศไทยกับพันธกรณีตามเสาเศรษฐกิจของอาเซียน (AEC) และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

บทความนี้ยังมีวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาความสอดคล้องของระบบกฎหมายภายในของประเทศไทยกับพันธกรณีตาม AEC ซึ่งรวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ และจากการวิเคราะห์กรอบพันธกรณีข้างต้นส่งผลให้ไทยในฐานะรัฐสมาชิกต้องวิเคราะห์ระบบกฎหมายไทยเพื่อการปรับปรุงและแปลงแผนตาม AEC Blueprint ลงสู่ภาคปฏิบัติให้เอื้อต่อบรรยากาศความเป็น AEC อย่างสมบูรณ์ภายในปี 2025 ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มกฎหมายหลายสาขา อาทิ การค้าสินค้า การบริการ การลงทุน การแข่งขันทางการค้าและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น สรุปการทบทวนกฎหมาย นโยบาย และการเตรียมความพร้อมต่าง ๆ ของไทยโดยแบ่งเป็นประเด็นตามพันธกรณีที่เป็นเป้าประสงค์หลัก 5 ประการของอาเซียนภายใต้ AEC Blueprint 2025 ดังนี้

¹⁸ AEC Blueprint 2025 ข้อ D. A Resilient, Inclusive, People-Oriented and People-Centred ASEAN.

¹⁹ AEC Blueprint 2025 ข้อ E. A Global ASEAN.

ประการแรก พันธกรณีเรื่องการเป็นเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง โดยเกี่ยวข้องกับ การทบทวนกฎหมายหลายสาขา อาทิ การค้าสินค้า การบริการ และการลงทุน เป็นต้น สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

(1) การค้าสินค้าตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.1 ซึ่งเกี่ยวกับการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าสินค้า ตั้งแต่ การกำหนดอัตราพิกัดศุลกากร ระเบียบพิธีทางการค้า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดของสินค้าให้เป็นไปตาม ATIGA และการปรับปรุงกฎระเบียบทางการค้า เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า กล่าวได้ว่า กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับประเด็นการค้าสินค้าเป็นกลุ่มกฎหมายของไทยที่มีความพร้อมรองรับพันธกรณีของไทยในการเป็นสมาชิกอาเซียนมากที่สุด โดยกรมศุลกากร กระทรวงการคลังซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้ดำเนินการทบทวนระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าสินค้าไปแล้วหลายเรื่อง ตั้งแต่ การทบทวนอัตราอากรขาเข้าให้สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียน หรือกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดของสินค้า เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับพันธกรณีในเรื่องการค้าสินค้าตาม AEC Blueprint 2025 ซึ่งเกี่ยวกับกฎหมายภายในของไทยหลายฉบับ อาทิ พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 และประกาศกระทรวงการคลังที่ออกตามความในมาตรา 12 และ 14 แห่งพระราชกำหนดดังกล่าว พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การยกเว้นอากรและลดอัตราอากรศุลกากรสำหรับของที่มีถิ่นกำเนิดจากอาเซียน ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 3 ลงวันที่ 6 มกราคม 2555 เป็นกลุ่มกฎหมายที่ประเทศไทยมีความพร้อมในการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของอาเซียน

อย่างไรก็ตาม บทความนี้ยังมีข้อสังเกตบางประเด็นที่เหมาะสมจะกำหนดเป็นนโยบายหรือกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า ประเด็นดังกล่าวมิใช่

พันธกรณีตามกรอบของอาเซียน แต่เป็นเรื่องการพัฒนา กฎหมายที่จะส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศและการอำนวยความสะดวกทางการค้าด้วยการสร้างระบบกฎหมายที่ชัดเจน โดยบทความนี้ได้เสนอแนะว่าประเทศไทยควรตรากฎหมายบางฉบับ โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญในเรื่องการค้าระหว่างประเทศและประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ นอกเหนือจากการตรากฎหมายใหม่ขึ้นเพื่อใช้บังคับ รายงานฉบับนี้ยังเสนอให้ประเทศไทยควรทบทวนนโยบายที่ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกทางการค้า อาทิ การจัดตั้งระบบเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียว หรือการร่วมมือกันในการจัดระบบคลังข้อมูลทางการค้าอย่างมีประสิทธิภาพ หรือ การลดขั้นตอนและปรับปรุงการบริหารจัดการระบบกฎระเบียบ ข้อกำหนดด้านเอกสารและกระบวนการต่างๆ ในการนำเข้าหรือส่งออก เพื่อสร้างช่องทางในทางการค้า ซึ่งประเด็นเหล่านี้กรมศุลกากรของไทยมีความก้าวหน้าและได้ดำเนินการอยู่แล้วอย่างรอบด้าน

(2) การค้าบริการตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.2 โดยประเทศไทยจะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อการเปิดเสรีบริการใน 2 รูปแบบที่สำคัญ กล่าวคือ (1) การให้บริการโดยผู้ให้บริการของประเทศหนึ่งผ่านการจัดตั้งทางพาณิชย์ในประเทศอื่น (Commercial Presence) กับ (2) การให้บริการโดยผู้ให้บริการของประเทศหนึ่งโดยการเดินทางเข้ามาให้บริการแก่บุคคลที่มีสัญชาติของประเทศผู้รับบริการ (Presence of Natural Person) โดยมีการเจรจาเปิดเสรีบริการหลายรอบและก่อให้เกิดข้อตกลงเปิดการค้าเสรีในเรื่องบริการ 9 ชุด (Ninth Packages of Commitments under AFAS) ที่มีการกำหนดเงื่อนไขการเปิดเสรีบริการใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ เรื่องเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด (Market Access) ที่ประเทศไทยและสมาชิกจะต้องอนุญาตให้ผู้ประกอบการที่มีสัญชาติ

อาเซียนถือครองหุ้นในองค์กรธุรกิจภายในประเทศได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เมื่อมีการรวมกลุ่มเป็น AEC และเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติต่อคนสัญชาติอาเซียนเสมอ กับคนไทย แม้กรอบกติกาของอาเซียนได้วางเป้าหมายไว้ในลักษณะดังกล่าว แต่สมาชิกอาเซียนยังคงมีความแตกต่างกันในเรื่องการลดหย่อนข้อผูกพันที่เกี่ยวกับการค้าบริการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภาระลดหย่อนข้อผูกพันของแต่ละประเทศสมาชิกภายใต้ Ninth Packages of Commitments under AFAS และสำหรับประเทศไทยได้จัดทำเป็นข้อยกเว้นไม่ผูกพัน (Unbound) ทั้งในเรื่อง “Nationality Requirements” และเรื่องการถือครองหุ้นในองค์กรธุรกิจ ส่งผลให้ระบบกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าบริการจึงไม่ขัดต่อพันธกรณีของประเทศไทยในเรื่องการค้าบริการตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.2

อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนด้วยวิธีการตั้งข้อสงวนหรือข้อยกเว้นไว้ในเรื่องต่างๆ ดังกล่าว เกิดประเด็นปัญหาว่าประเทศไทยอาจไม่ได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามหลักการต่างตอบแทน และหลักการไม่เลือกปฏิบัติ (หลักการ MFN และ NT ของกรอบ AFAS) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ฉะนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาระบบกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าบริการสู่การเปิดเสรียิ่งขึ้น บทความนี้จึงได้เสนอข้อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าบริการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายอาเซียน ข้อเสนอแนะดังกล่าวมิได้เป็นข้อผูกพันที่ไทยจะต้องดำเนินการ แต่เป็นมุมมองการพัฒนากฎหมายภายในและการยกระดับกฎหมายของไทยให้มีศักยภาพในการแข่งขันยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีกฎหมายที่ควร

ปรับปรุง ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวตามพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะค่านิยมของคำว่า “คนต่างด้าว” ในมาตรา 4 กฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเสรีบริการด้านการขนส่ง ได้แก่ พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติการรถไฟแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494 พระราชบัญญัติการรถไฟขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการขนส่งทางอากาศ พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้อง กลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวกับบริการด้านการก่อสร้าง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 และพระราชกฤษฎีกากำหนดอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ. 2522 กลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการบริการด้านการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และประมวลกฎหมายที่ดิน กฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยว และมีคฤเทศก์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 และกลุ่มกฎหมายเกี่ยวกับการเปิดเสรีบริการด้านกีฬา ได้แก่ พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 โดยกลุ่มกฎหมายดังกล่าวต้องทบทวนประเด็นเรื่องสัญชาติ และการถือครองหุ้นของนักลงทุนสัญชาติอาเซียน

(3) สภาพแวดล้อมด้านการลงทุนตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.3 เป็นอีกกลุ่มกฎหมายที่หากพิจารณาเรื่องความสอดคล้องของระบบกฎหมายไทย ย่อมพบว่าไม่มีกฎหมายฉบับใดที่ขัดต่อพันธกรณีในเรื่องดังกล่าว²⁰ ฉะนั้น ผลการวิจัยที่ได้จากบทความนี้จึงมุ่งเน้นไปที่ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนกฎหมายไทย

²⁰ ดูบทวิเคราะห์เกี่ยวกับ ACIA ในปวรศร เลิศธรรมเทวี, “การอนุวัติกฎหมายไทยตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการลงทุน” (2558) 13(2) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 145-162.

ในระยะยาวที่เกี่ยวกับการลงทุน และอาเซียนได้วางเป้าประสงค์ไว้ให้สมาชิกทุกประเทศดำเนินการเปิดเสรีการลงทุน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและการเปิดเสรีการลงทุน โดยกฎหมายที่สมควรพิจารณาทบทวน ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ในเรื่องการสร้างความชัดเจนนิยามของนักลงทุนที่มีสัญชาติอาเซียนซึ่งเป็นสิทธิพิเศษตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ พระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายเกี่ยวกับประกันภัยทางทะเลซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายดังกล่าวและสมควรพิจารณาดำเนินการเพื่อใช้บังคับในอนาคตต่อไป

(4) การรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงิน และเสถียรภาพทางการเงินตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.4 ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎหมายของไทย 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 อย่างไรก็ตาม อาเซียนมิได้กำหนดข้อผูกพันให้ไทยต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายแต่อย่างใด ฉะนั้น กลุ่มกฎหมายในเรื่องนี้จึงมีความสอดคล้องรองรับพันธกรณีของอาเซียนอยู่แล้ว

(5) การอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.5 ซึ่งเป็นเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในหลากหลายสาขาวิชาชีพ ตั้งแต่ การพยาบาล การแพทย์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี การสำรวจ วิชาชีพทันตกรรม และการท่องเที่ยว โดยในกลุ่มกฎหมายเรื่องนี้มีเพียงกฎหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายใต้พระราชบัญญัติ

ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 ฉบับเดียวที่ต้องทบทวนดังกล่าวแล้วข้างต้น สำหรับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับวิชาชีพข้างต้น ได้แก่ พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติเภสัชกรรม พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติกายภาพบำบัด พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติสถาปนิก พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 รวม 10 ฉบับ มีความสอดคล้องรองรับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่แล้ว

(6) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าโลกตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A.6 เป็นกรอบดำเนินการที่มีได้เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายภายในของไทย แต่เป็นเรื่องของการจัดทำนโยบายภาครัฐเพื่อวางกลยุทธ์ร่วมกัน หรือประสานงานระหว่างสมาชิกอาเซียน อาทิ การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันข้อมูล และติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอาเซียนเพื่อวางแผนแนวทางการสร้างและอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นต้น

ประการที่สอง พันธกรณีเรื่องการเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขัน มีนวัตกรรม และมีพลวัตตาม AEC Blueprint 2025 เกี่ยวข้องกับการทบทวนนโยบายและกฎหมายในหลากหลายประเด็นดังต่อไปนี้

(1) นโยบายด้านการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.1 โดยประเทศไทยต้องดำเนินการใน 3 เรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การประกาศใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้าเมื่อมีการรวมตัวกันเป็น AEC การแก้ไขและพัฒนาระบบกฎหมายและนโยบายด้านการแข่งขันทางการค้าเพื่อยกระดับและศักยภาพในการบังคับใช้ และการพัฒนาระบบกฎหมายที่สอดคล้องกับ

สภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศและสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของสากล กล่าวได้ว่า ทั้งสามประเด็นนี้ได้เป็นกรอบพันธกรณีที่กำหนดให้ประเทศไทยต้องแก้ไขกฎหมาย แต่เป็นเพียงการให้แนวทางสำหรับประเทศไทย พิจารณาทบทวนกฎหมายและนโยบายด้านการแข่งขันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ฉะนั้น บทความนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการพัฒนากฎหมายแข่งขันทางการค้าของไทยซึ่งได้มีการประกาศใช้มาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 โดยให้พิจารณาเรื่องมาตรา 25 ผู้มีอำนาจเหนือตลาด มาตรา 26 การควบรวมกิจการอย่างไม่เป็นธรรม มาตรา 27 การตั้งข้อตกลงร่วมกันอย่างไม่เป็นธรรม มาตรา 29 การปฏิบัติทางการค้าอย่างไม่เป็นธรรม และมาตรา 4 เรื่องการยกเว้นธุรกิจหลายๆ ประเภทที่ต้องห้ามแข่งขัน ที่อาจต้องทบทวนว่าสาขาใด (Sectors) ควรได้รับการเปิดเสรีจากรัฐไปสู่องค์กรเอกชนเพื่อสนับสนุนให้นักลงทุนอาเซียนสามารถเข้ามาลงทุนได้อย่างเสรี

(2) การคุ้มครองผู้บริโภคตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.2 ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีความพร้อมตามพันธกรณีในเรื่องดังกล่าวอยู่แล้วอย่างครบถ้วน คงมีเพียงประเด็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพกับเรื่องกระบวนการทางธุรกรรมที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องประสานงานระหว่างกันให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติต่อการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง

(3) การเสริมสร้างความร่วมมือด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.3 กรณีนี้มีได้เกี่ยวข้องกับปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียน แต่เป็นเรื่องของการบริหารจัดการ หรือเป็นเรื่องนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการ

ทรัพย์สินทางปัญญา กรณีนี้จึงกล่าวได้ว่าระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยมีความสอดคล้องกับกติกาของอาเซียนอยู่แล้ว ประเด็นที่ประเทศไทยสมควรพิจารณาจึงควรเป็นเรื่องการสร้างความร่วมมือและการบริหารจัดการด้านสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยบทความนี้มีข้อเสนอแนะให้ประเทศไทยดำเนินการเข้าเป็นภาคีพิธีสารกรุงมาดริด และภาคีอนุสัญญากรุงเฮก ว่าด้วยการจดทะเบียนการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะส่งเสริมเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะเรื่องเครื่องหมายการค้าและสิทธิบัตรที่เชื่อมโยงกับสากลยิ่งขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ระหว่างดำเนินการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของทั้งสองตราสารระหว่างประเทศดังกล่าว นอกเหนือจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าว กรอบอาเซียนยังให้ทบทวนกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาฉบับอื่นๆ ให้สอดคล้องกับกรอบกติการะหว่างประเทศ อาทิ กฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช และประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพ เป็นต้น²¹

(4) การเติบโตซึ่งขับเคลื่อนด้วยผลิตภาพ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเชิงพาณิชย์ตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.4 เป็นประเด็นสืบเนื่องมาจากเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาโดยเป็นกรอบนโยบายและเป็นเรื่องของการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ กรณีนี้จึงไม่มีประเด็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของระบบกฎหมายภายในของไทยกับกรอบกติกาของอาเซียนแต่อย่างใด

(5) ความร่วมมือด้านภาษีอากรตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.5 เป็นอีกประเด็นที่ประเทศไทยมีความพร้อมรองรับการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของอาเซียนอยู่แล้ว โดยประเทศไทยได้มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันเรื่องการป้องกันการเสียภาษีซ้ำซ้อนระหว่างประเทศสมาชิกถึง 7 ประเทศ ขาดเฉพาะบรูไนและกัมพูชาเท่านั้น

²¹ รายละเอียดที่ประเทศไทยต้องทบทวนประเด็นดังกล่าวดู ปวีริศ เลิศธรรมเทวี, การปรับปรุงกฎหมายทรัพยากรชีวภาพเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน), 2558).

(6) พันธกรณีเรื่องการส่งเสริมธรรมาภิบาลตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.6 เป็นประเด็นที่มีได้เกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายแต่เป็นเรื่องการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลภาครัฐ และความโปร่งใสของการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน ประเด็นนี้จึงอยู่นอกเหนือการศึกษาวิจัย

(7) กฎระเบียบที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ความสอดคล้องและการตอบสนองและแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎระเบียบตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.7 เป็นประเด็นที่มีได้กำหนดพันธกรณีให้ปรับปรุงกฎหมายแต่เป็นเรื่องเชิงนโยบายที่สนับสนุนให้สมาชิกสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการกำหนดนโยบาย หรือองค์กรที่จะทำหน้าที่ดูแลในประเด็นการค้าและเศรษฐกิจ รวมทั้งการพัฒนากฎระเบียบที่จะนำมาใช้เป็นกรอบกติการะหว่างสมาชิกต่อไปในอนาคต

(8) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.8 เป็นอีกประเด็นที่มีได้กำหนดพันธกรณีในเรื่องการทบทวนแก้ไขหรือปรับปรุงกฎหมายภายใน แต่เป็นเรื่องนโยบายและการสร้างความร่วมมือระดับสมาชิก

(9) แนวโน้มสำคัญของโลกและประเด็นใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B.9 เป็นเรื่องการกำหนดท่าทีของบรรดาสมาชิกอาเซียน กรณีนี้จึงเป็นอีกประเด็นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียนและอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษาในครั้งนี้

ประการที่สาม พันธกรณีเรื่องความเชื่อมโยงและความร่วมมือรายสาขาที่เพิ่มขึ้น เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐในหลาย ๆ ประเด็นดังนี้

(1) การขนส่งตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.1 เป็นพันธกรณีที่กำหนดกรอบนโยบายให้สมาชิกอาเซียนดำเนินการเรื่องการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐจึงไม่มีประเด็นเรื่องการปรับปรุงกฎหมายแต่อย่างไร

(2) โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.2 เป็นอีกประเด็นที่เป็นพันธกรณีกำหนดเพียงแนวปฏิบัติให้สมาชิกอาเซียนดำเนินการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐในเรื่องโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงไม่มีประเด็นเกี่ยวกับการทบทวนกฎหมายภายในของไทย

(3) พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.3 กรณีนี้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544 รองรับพันธกรณีในเรื่องนี้จึงมีความสอดคล้องรองรับกับกรอบกติกาของอาเซียนอยู่แล้ว

(4) พลังงานตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.4 เป็นพันธกรณีอีกประเด็นที่มีลักษณะเช่นเดียวกับเรื่องการขนส่ง และโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ กล่าวคือ เป็นเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐ และไม่มีประเด็นเรื่องการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในของประเทศไทยแต่อย่างไร

(5) อาหาร การเกษตรและป่าไม้ตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.5 เป็นพันธกรณีที่ให้ประเทศไทยวางนโยบายร่วมกันกับประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับมาตรการทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร การเกษตรและป่าไม้ กรณีนี้จึงเป็นอีกประเด็นที่ไม่มีความจำเป็นต้องทบทวนแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศไทยแต่อย่างไร

(6) การท่องเที่ยวตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.6 เป็นอีกประเด็นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการทบทวนกฎหมายภายใน แต่เป็นเรื่องการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันเรื่องการท่องเที่ยว

(7) สุขภาพตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.7 เป็นอีกประเด็นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องให้ประเทศไทยต้องทบทวนกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับ

กรอบกติกาของอาเซียน แต่เป็นเรื่องการสร้างมาตรฐาน เรื่องสุขภาพระหว่างสมาชิกอาเซียนให้มีมาตรฐานเดียวกัน และสามารถเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพได้อย่างสะดวก

(8) แร่ธาตุตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.8 เป็นอีกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานแห่งรัฐ โดยเป็นเรื่องการสนับสนุนให้มีการลงทุนในโครงการเหมืองแร่ซึ่งปกติเป็นโครงการขนาดใหญ่ หรือ Mega Projects ฉะนั้น กรณีในเรื่องแร่ธาตุจึงไม่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายภายในของไทย

(9) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ C.9 เป็นอีกประเด็นที่อาเซียนกำหนดเป็นกรอบความร่วมมือที่ไม่มีผลกระทบต่อระบบกฎหมายภายในของไทยที่จะต้องทบทวนแก้ไขหรือปรับปรุง

ประการที่สี่ พันธกรณีเรื่องการเป็นภูมิภาคที่มีความสามารถในการปรับตัวครอบคลุมทุกภาคส่วนซึ่งให้ความสำคัญกับประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยเกี่ยวพันกับประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) การเสริมสร้างบทบาทของวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมและรายย่อยให้เข้มแข็งตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ D.1 โดยเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กฎหมายของไทยทั้งสองฉบับมีความสอดคล้องกับพันธกรณีของอาเซียนในเรื่องนี้อยู่แล้ว จึงไม่ต้องแก้ไข

(2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่บทบาทของภาคเอกชนตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ D.2 กรณีนี้เป็นเรื่องที่อาเซียนสนับสนุนให้สมาชิกอาเซียน รวมทั้งประเทศไทยดำเนินการเชิงนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของภาคธุรกิจและเอกชนในแต่ละประเทศสมาชิก เป็นเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐและการกำหนดนโยบาย กรณีนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับการ

การทบทวนกฎหมายภายในของไทยและอยู่นอกเหนือขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้

(3) ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ D.3 เป็นอีกประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียน โดยอาเซียนกำหนดเพียงแค่ว่าให้สมาชิกดำเนินการเชิงนโยบายเกี่ยวกับการสร้างความ เป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนในแต่ละประเทศสมาชิกเท่านั้น

(4) การลดช่องว่างการพัฒนาตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ D.4 เป็นพันธกรณีที่กำหนดให้สมาชิกสร้างความร่วมมือกันพัฒนาในหลายประเด็น อาทิ การพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กรอบพันธกรณีดังกล่าวจึงเป็นเรื่องการกำหนดกรอบความร่วมมือของอาเซียนระดับระหว่างประเทศ และไม่มีผลกระทบต่อระบบกฎหมายไทยที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

(5) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินงานการรวมกลุ่มของภูมิภาคตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ D.5 ซึ่งเหมือนกับกรอบพันธกรณีในเรื่องการลดช่องว่างการพัฒนา กล่าวคือ เป็นประเด็นที่อาเซียนกำหนดไว้เป็นแนวนโยบายและไม่มีความเกี่ยวพันกับเรื่องการปรับปรุงกฎหมายภายในของประเทศไทย

ประการที่ห้า พันธกรณีเรื่องการเป็นส่วนสำคัญของประชาคมโลก มีประเด็นที่ต้องพิจารณาสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

(1) อาเซียนกำหนดพันธกรณีให้ไทยและประเทศสมาชิกมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจกับภายนอกภูมิภาค ซึ่งก่อให้เกิดข้อตกลงทางการค้าในแบบพหุภาคีระหว่างอาเซียนกับประเทศจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ และก่อให้เกิดการ

จัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีในแบบทวิภาคีระหว่าง ไทย-ออสเตรเลีย ไทย-นิวซีแลนด์ ไทย-ญี่ปุ่น และ ไทย-อินเดีย

(2) การยกระดับความมีส่วนร่วมในประชาคมโลก ซึ่งกรณีนี้มิได้เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎหมายภายในของไทย แต่เป็นเรื่องที่ประเทศไทยจะต้องเพิ่มบทบาทในเวทีการค้าระหว่างประเทศ เพื่อผลักดันให้เป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจโลก กรณีนี้คงต้องอาศัยความสามารถของผู้นำประเทศในการตัดสินใจและพิจารณาซึ่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่จะได้รับจากการเปิดเสรีการค้ากับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ว่ากรณีใดจะส่งผลมากกว่ากัน ประเด็นนี้เป็นเรื่องวิสัยทัศน์และประสบการณ์ของผู้นำประเทศซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษาในบทความนี้

5. ประโยชน์และผลกระทบจากการเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

การเข้าเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทยมิได้หมายถึงการปรับปรุงระบบกฎหมายหรือการปรับตัวเฉพาะหน่วยงานของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังมีนัยสำคัญครอบคลุมถึงประโยชน์และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับภาคส่วนต่างๆ ของไทยที่มีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและผลกระทบในด้านอื่นๆ²² ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญอีกประการหนึ่งของการวิจัยในครั้งนี้ คือ การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์และผลกระทบสำหรับประเทศไทยในการปฏิบัติตามพันธกรณีและเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ฉะนั้น กล่าวได้ว่า ในฐานะรัฐประชาคม ประเทศไทยมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ (Minimum Standards) และเป็นประเด็นให้ประเทศไทยต้องทบทวนระบบกฎหมายภายในในแต่ละสาขาให้มี

ขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงการกำหนดนโยบายและกฎหมายให้มีทิศทางที่ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งหมายถึงการที่ประเทศไทยต้องเตรียมรับมือกับสภาพแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงไปทั้งการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตเข้ามาในประเทศไทย อันจะก่อให้เกิดการแข่งขันที่สูงขึ้นทั้งสินค้า บริการ การลงทุน ตลาดแรงงาน และการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตของไทยออกสู่ตลาดอาเซียนที่รัฐจะต้องให้การสนับสนุนเพื่อให้ธุรกิจดังกล่าวสามารถดำเนินกิจการในเวทีการค้าระหว่างประเทศต่อไปได้ในระยะยาว

นอกเหนือจากการปรับปรุงระบบกฎหมายและนโยบายแล้ว การเข้าเป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทยยังมีนัยสำคัญต่อภาคเอกชนทุกภาคส่วน ตั้งแต่ นักลงทุน ผู้ประกอบการ และผู้ให้บริการที่จะต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่มากขึ้น ซึ่งมีทั้งด้านดีและด้านลบ อาทิ การรวมตัวกันของอาเซียน ทำให้ตลาดบริโภคสินค้าและบริการมีขนาดใหญ่ยิ่งขึ้น และต้องแข่งขันกับผู้ประกอบการและนักลงทุนรายอื่นที่มีศักยภาพสูงกว่า จึงส่งผลกระทบต่อเอกชนในภาคส่วนอื่น ได้แก่ แรงงานซึ่งตามความตกลงยอมรับร่วมกันหรือ MRAs กำหนดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมืออย่างเสรี ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคคลธรรมดาอย่างเสรีทั่วภูมิภาค ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลพวงของการย้ายถิ่นฐานของแรงงานที่เข้ามาประกอบวิชาชีพในประเทศไทย อาทิ ปัญหาครอบครัว เป็นต้น และผลกระทบที่มีต่อผู้บริโภคดังได้วิเคราะห์และอภิปรายข้างต้น

สำหรับผลกระทบในด้านอื่นๆ อาทิ ผลกระทบต่อสถาบันการศึกษาของไทยที่จะต้องพัฒนาและยกระดับคุณภาพของบุคลากรให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

²² ดูบทวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบสำหรับประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนใน ปวีศร เลิศธรรมเทวี และ อัครวัฒน์ เลาว์ณยศศิริ, “ผลกระทบต่อกระบวนการกฎหมายจากการเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทย” (2557) 12(3) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 21-38.

และบทบาทสำคัญในการผลิตบุคลากรออกสู่ตลาดแรงงานระหว่างประเทศ หรือผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ผลกระทบต่อความเป็นผู้นำในภูมิภาคอาเซียนของไทย หรือผลกระทบต่อเสาหลักอื่นของอาเซียน เป็นประเด็นที่ประเทศไทยจะต้องเตรียมรับและปรับตัวอย่างรอบด้าน โดยผลักดันให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นพลวัตอย่างสมดุลและลงตัวยุทธศาสตร์จะทำให้ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการเข้าสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยสรุปได้เป็นแนวทางการยกระดับระบบกฎหมายเศรษฐกิจและการค้าของไทยภายใต้การเป็นประชาคมอาเซียน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ประการสุดท้ายของการวิจัยดังกล่าวในข้อ 1.3.4 ที่วางเป้าหมายไว้ว่าเพื่อพัฒนากฎหมายภายในของไทยให้ดียิ่งขึ้น และเป็นไปตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายอาเซียนรวมตลอดทั้งสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย โดยสรุปได้เป็น 2 ประเด็น กล่าวคือ

ประการแรก ความสอดคล้องของระบบกฎหมายไทยกับกรอบกติกาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งได้พิจารณาแล้วพบว่ากฎหมายฉบับต่างๆ มีความสอดคล้องรองรับพันธกรณีของไทยภายใต้การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่แล้ว และ

ประการที่สอง ประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวน หรือข้อจำกัดไม่ผูกพันให้ต้องดำเนินการในหลายๆ ประเด็นของการรวมกลุ่มของอาเซียนตามเสาเศรษฐกิจ อาทิสัญชาติ การถือครองหุ้น เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้ระบบกฎหมายของไทยมีความสอดคล้องรองรับในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอยู่แล้ว แต่เมื่อพิจารณาโดยรายละเอียดจะพบว่า กฎหมายดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับกรอบการดำเนินการที่อาเซียนได้วางไว้ภายใต้ AEC Blueprint 2025 ฉะนั้น หากประเทศไทยเปลี่ยนท่าที (Positions) และมีการขยายความร่วมมือไปในประเด็นต่างๆ ย่อมส่งผลให้ระบบกฎหมายหลายๆ ฉบับไม่สอดคล้องกับกรอบกติกาของอาเซียน บทความนี้จึงได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบกฎหมายไทยซึ่งมีแนวโน้มว่าควรจะได้รับพิจารณาดำเนินการต่อไป

ตารางสรุป

การทบทวนระบบกฎหมายไทยเพื่อรองรับ AEC Blueprint 2025

1. กลุ่มกฎหมายที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมหากประเทศไทยมีความร่วมมือให้สอดคล้องกับ AEC Blueprint 2025

การดำเนินการตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A2			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	
พ.ร.บ. การขนส่งมวลชน 2522	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 23) - การถือครองหุ้นของชาวอาเซียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (มาตรา 24)	1. AFAS เรื่อง • การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) • การเข้าสู่ตลาด (Market Access)	กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย
พ.ร.บ. รถยนต์ 2522	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 49 ประกอบ มาตรา 43(4))	2. หากประเทศไทยมีการขยายความร่วมมือเปิดเสรีบริการและแก้ไขข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการเสรีของไทยชุดที่ 9 เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ใน AEC Blueprint 2025 ในประเด็นดังนี้ • ลดข้อจำกัดเรื่องสัญชาติ • การถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียน • เรือนไต่การเข้าสู่ตลาด	กระทรวงคมนาคม
พ.ร.บ. เรือสยาม 2481	- สัญชาติอาเซียนและการถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียน ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 (มาตรา 7 ตรี และ 7 จัตวา)		กระทรวงคมนาคม
พ.ร.บ. ส่งเสริมพาณิชย์วิ 2521	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 16)		กระทรวงคมนาคม
พ.ร.บ. การรถไฟแห่งประเทศไทย 2494	- การถือครองหุ้นของคนสัญชาติ อาเซียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (มาตรา 9 (10))		กระทรวงคมนาคม
พ.ร.บ. การขนส่งทางอากาศ 2497	- สัญชาติอาเซียนและการถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (มาตรา 31)		กระทรวงคมนาคม
พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว 2521	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 59 ประกอบ พ.ร.ฎ. ที่เกี่ยวข้อง)		กระทรวงแรงงาน
พ.ร.บ. การรถไฟขนส่งมวลชน แห่ง ประเทศไทย 2543	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 44(1))		กระทรวงคมนาคม

1. กลุ่มกฎหมายที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมหากประเทศไทยมีการขยายความร่วมมือให้สอดคล้องกับ AEC Blueprint 2025 (ต่อ)

การเปิดเสรีบริการตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A2 (ต่อ)			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
พ.ร.บ. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 2546	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 12)	1. AFAS เรื่อง <ul style="list-style-type: none"> • การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) • การเข้าสู่ตลาด (Market Access) 2. ข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการเสรีของไทยชุดที่ 9 เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ใน AEC Blueprint 2025 ในประเด็นดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • ลดข้อจำกัดเรื่องสัญชาติ • การถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียน • เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด 	กระทรวงศึกษาธิการ
ประมวลกฎหมายที่ดิน	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 86)		กระทรวงมหาดไทย
พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน 2550	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 21)		กระทรวงศึกษาธิการ
	- การถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (มาตรา 22)		กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
พ.ร.บ. รักรักษาเที่ยวและ มีคฤหบดี 2551	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 16)	3. ข้อผูกพันการเปิดตลาดบริการเสรีของไทยชุดที่ 9 เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ใน AEC Blueprint 2025 ในประเด็นดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> • ลดข้อจำกัดเรื่องสัญชาติ • การถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียน • เงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด 	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
	- การถือครองหุ้นของคนสัญชาติอาเซียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (มาตรา 17)		กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
พ.ร.บ. กีฬามวย 2542	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 32)		กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
สภาพแวดล้อมการลงทุนและการรวมตัวภาคการเงิน การเข้าถึงบริการทางการเงินและเสถียรภาพทางการเงินตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A3 และ A4			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน 2520	เงื่อนไขการส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 16)	ACIA เรื่อง <ul style="list-style-type: none"> • การคุ้มครองการลงทุน • การอำนวยความสะดวกและการเปิดเสรีการลงทุน 	กระทรวงอุตสาหกรรม
พ.ร.บ. การเข้าสันทรมทรัพย์เพื่อพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม 2542	หลักเกณฑ์การได้รับการส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 3)		กระทรวงมหาดไทย
พ.ร.บ. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2522	หลักเกณฑ์การได้รับการส่งเสริมการลงทุน (มาตรา 3)		กระทรวงอุตสาหกรรม

1. กลุ่มกฎหมายที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมหากประเทศไทยมีการขยายความร่วมมือให้สอดคล้องกับ AEC Blueprint 2025 (ต่อ)

การอำนวยความสะดวกและการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและผู้ติดต่อทางธุรกิจตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A5			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงที่เกี่ยวข้อง
พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและ มัคคุเทศก์ฯ	- สัญชาติอาเซียน (มาตรา 50(1))	MRA สาขาการท่องเที่ยว (การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ)	กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
นโยบายด้านการแข่งขันทางการค้าที่มีประสิทธิภาพตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B1			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงที่เกี่ยวข้อง
พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า 2542	<ul style="list-style-type: none"> - หลักเกณฑ์การเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด (มาตรา 25) - การควบรวมกิจการไม่เป็นธรรม (มาตรา 26) - การตั้งข้อตกลงร่วมกันโดยไม่เป็นธรรม (มาตรา 27) - การปฏิบัติทางการค้าไม่เป็นธรรม (มาตรา 29) - การแปรปรุรัฐวิสาหกิจ (มาตรา 4) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ASEAN Regional Guideline on Competition Policy 2. AEC Blueprint ข้อ B1 <ul style="list-style-type: none"> • ทบทวนกฎหมายแข่งขันทางการค้าให้มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ภาคปฏิบัติ 	กระทรวงพาณิชย์

1. กลุ่มกฎหมายที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมหากประเทศไทยมีการขยายความร่วมมือให้สอดคล้องกับ AEC Blueprint 2025 (ต่อ)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
<p>พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า 2534</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าเป็นภาคีพิธีสารมาดริด (Madrid Protocol) - ยกเลิกข้อห้ามจดทะเบียนสินค้าต่างจำพวก (มาตรา 9) - อำนาจของรัฐมนตรีเรื่องจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าระหว่างประเทศ (มาตรา 11) - หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจดทะเบียน (มาตรา 12 – 17) - เกณฑ์การชำระค่าธรรมเนียม (มาตรา 40) - หลักเกณฑ์การโอนเครื่องหมายการค้า (มาตรา 48-52) - หลักเกณฑ์การต่ออายุ (มาตรา 54-56) - เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ตามพิธีสารมาดริด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. IPR Action Plan (2011-2015) <ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาระบบกฎหมาย IP ให้เป็นมาตรฐานเดียวทั่วอาเซียน 2. AFAIPC Art. 3.1 3. TRIPS Arts. 15-21 	<p>กระทรวงพาณิชย์</p>
<p>พ.ร.บ. สิทธิบัตร 2522</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าเป็นภาคีความตกลงกรุงเฮก (Hague Agreement) - สร้างระบบจดทะเบียนแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เป็นสากล (มาตรา 56 – 65) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. IPR Action Plan (2011-2015) <ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาระบบกฎหมาย IP ให้เป็นมาตรฐานเดียวทั่วอาเซียน 2. AFAIPC Art. 3.1 3. TRIPS Art. 25 	<p>กระทรวงพาณิชย์</p>

2. กลุ่มกฎหมายที่ต้องทบทวนเพื่อให้สอดคล้องกับ AEC Blueprint 2025 ในอนาคต

การทบทวนกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B3			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืช 2542	<ul style="list-style-type: none"> - เงื่อนไขการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (มาตรา 11-12) - ระยะเวลาคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (มาตรา 31) - ทบทวนหลักเกณฑ์การคุ้มครองพันธุ์พืชเฉพาะถิ่น (มาตรา 43-51) - ออกกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องตามมาตรา 52 และ 53 เพิ่มเติม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. AEC Blueprint ข้อ A7 (พทวนกฎหมายด้านความมั่นคงทางอาหาร) 2. AEC Blueprint ข้อ B3 (การเข้าเป็นภาคีความตกลงด้าน IP ตาม AFAIPC Art. 3.3(b)) 3. ITPGRFA Art. 9; UPOV Convention; และ TRIPS Art. 27.3(b) 	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
แนวทางปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช			
แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง			
<ol style="list-style-type: none"> 1. ยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช ขึ้นใหม่ทั้งฉบับให้สอดคล้องกับกรอบของ AEC 2. แยกสาระสำคัญของกฎหมายออกเป็นกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่ (1) กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และ (2) กฎหมายคุ้มครองสิทธิชุมชนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพืช 			
การทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ B3			
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายชีวภาพ (ก.อ.ช.)	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีกฎหมายแม่บทด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และทรัพยากรชีวภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. AEC Blueprint ข้อ A7 (การตรากฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ) 2. อนุสัญญา CBD 	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
แนวทางปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ			
<ol style="list-style-type: none"> 1. ยกฐานะระเบียบ ก.อ.ช. ให้เป็นพระราชบัญญัติ 2. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมายและกระทรวงเจ้าของเรื่อง 			

3. กฎหมายที่ต้องตราขึ้นใหม่ในอนาคตเพื่อรองรับพันธกรณี AEC Blueprint 2025

กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ตาม AEC Blueprint ข้อ A1 การค้าสินค้า			
กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
<ul style="list-style-type: none"> - ป.พ.พ. (บรรพ 3 เอกเทศสัญญา) - พ.ร.บ. ข้อสัญญาไม่เป็นธรรม 2540 - พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ 2544 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีกฎหมายรองรับโดยตรง - ทบทวนการตรากฎหมายใหม่ขึ้นทั้งหมด 	ATIGA และ AEC Blueprint 2025 <ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนากฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า 	กระทรวงยุติธรรม
แนวทางและข้อเสนอแนะ			
<ol style="list-style-type: none"> 1. ยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ 2. ศึกษาแนวทางการปรับปรุงข้อสัญญา CISG 3. ให้กระทรวงยุติธรรมเป็นกระทรวงเจ้าของเรื่อง เพราะเป็นกลุ่มกฎหมายเดียวกับ พ.ร.บ. ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ 			
กฎหมายว่าด้วยช่วยประกันภัยทางทะเลตาม AEC Blueprint ข้อ A1 การค้าสินค้า			
กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี	กระทรวงเจ้าของเรื่อง
ป.พ.พ. มาตรา 868	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีกฎหมายรองรับ - ทบทวนการตรากฎหมายใหม่ขึ้นทั้งหมด 	ATIGA และ AEC Blueprint 2025 <ul style="list-style-type: none"> • การพัฒนากฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า 	กระทรวงยุติธรรม
แนวทางและข้อเสนอแนะ			
<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยประกันภัยทางทะเลของประเทศโดยเฉพาะ อังกฤษ 2. ยกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยช่วยประกันภัยทางทะเล 3. ให้กระทรวงยุติธรรมเป็นกระทรวงเจ้าของเรื่อง เพราะเป็นกลุ่มกฎหมายเดียวกับ พ.ร.บ. ข้อสัญญาไม่เป็นธรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ 			

3. กฎหมายที่ต้องตราขึ้นใหม่ในอนาคตเพื่อรองรับพันธกรณี AEC Blueprint 2025 (ต่อ)

บทพจนานุกรมกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ตาม AEC Blueprint ข้อ B3		
กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี
<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. สิทธิบัตรฯ - พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ฯ - พ.ร.บ. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ - พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืชฯ - พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย 	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมาย IP ไม่เพียงพอในการคุ้มครอง - ปรากฏกฎหมายใหม่ขึ้นทั้งหมด 	<p>Work Plan for ASEAN Cooperation on Copyrights</p> <ul style="list-style-type: none"> • พัฒนาระบบกฎหมายคุ้มครองชนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในระบบกฎหมาย IP
แนวทางและข้อเสนอแนะ		
<ol style="list-style-type: none"> 1. ยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการเฉพาะ 2. นำ (ร่าง) พระราชบัญญัติคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาเพื่อตราใช้บังคับ 3. ให้กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงพาณิชย์เป็นกระทรวงเจ้าของเรื่อง 		
กฎหมายเกี่ยวกับการสัญชาติของนักลงทุนอาเซียน ตาม AEC Blueprint 2025 ข้อ A2 A3 A4 และ A5		
กฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง	ประเด็นที่ต้องแก้ไข	กรอบความตกลงและพันธกรณี
<p>กลุ่มกฎหมายเรื่องสัญชาติข้างต้น</p>	<p>การอนุญาตให้นักลงทุนสัญชาติอาเซียนประกอบกิจการหรือลงทุนได้</p>	<p>AFAS และ ACIA</p> <p>หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ</p>
แนวทางและข้อเสนอแนะ		
<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดอนุญาตนักลงทุนสัญชาติอาเซียนเข้ามาประกอบกิจการในประเทศไทย 2. ตรากฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติของนักลงทุนอาเซียนเป็นการเฉพาะ 3. ให้สำนักนายกรัฐมนตรียุติเป็นหน่วยงานเจ้าของเรื่อง เพราะเป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวพันหลายหน่วยงาน 		

4. ตารางสรุปรายชื่อกฎหมายสำคัญของแต่ละกระทรวงที่ต้องพบพาน

หน่วยงาน/กระทรวง	รายชื่อกฎหมายสำคัญที่ต้องพบพานเพื่อรองรับ AEC Blueprint 2025
สำนักนายกรัฐมนตรี	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2548 - (ร่าง) กฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติของคนอาเซียน
กระทรวงคมนาคม	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. การขนส่งมวลชน 2522 - พ.ร.บ. รถยนต์ 2522 - พ.ร.บ. เรือสยาม 2481 - พ.ร.บ. ส่งเสริมพาณิชย์นาวี 2521 - พ.ร.บ. การรถไฟแห่งประเทศไทย 2494 - พ.ร.บ. การขนส่งทางอากาศ 2497 - พ.ร.บ. การรถไฟขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย 2543 - พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว 2521
กระทรวงแรงงาน	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. การขนส่งมวลชน 2522 - ประมวลกฎหมายที่ดิน - พ.ร.บ. การเข้าองค์หาริมทรัพย์เพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม 2542
กระทรวงมหาดไทย	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 2546 - พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน 2550
กระทรวงศึกษาธิการ	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุน 2520 - พ.ร.บ. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2522
กระทรวงอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า 2542 - พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า 2534 - พ.ร.บ. สิทธิบัตร 2522 - พ.ร.บ. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 2546 - พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ 2537

4. ตารางสรุปรายชื่อกฎหมายสำคัญของแต่ละกระทรวงที่ต้องทบทวน (ต่อ)

หน่วยงาน/กระทรวง	รายชื่อกฎหมายสำคัญที่ต้องทบทวนเพื่อรองรับ AEC Blueprint 2025
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 2551 - พ.ร.บ. กีฬามวย 2542
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - (ร่าง) กฎหมายว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ - ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายชีวภาพ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืช 2542
กระทรวงวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย - ร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น
กระทรวงยุติธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - (ร่าง) กฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ - (ร่าง) กฎหมายว่าด้วยประกันภัยทางทะเล - พ.ร.บ. ข้อสัญญาไม่เป็นธรรม 2540 - พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ 2544

บรรณานุกรม

- ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “กรอบพันธกรณีของไทยที่จะต้องดำเนินการภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (2559) 64(3) รัฐสภาสาร, 7-44
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “ข้อเสนอแนะเพื่อความสอดคล้องของกฎหมายไทยตามกรอบกติกาของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการค้าสินค้า” (2559) 8(1) วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 51-67
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “การเปิดเสรีภาคบริการของไทย : นัยยะต่อการปรับปรุงกฎหมายตามกรอบความตกลงอาเซียนที่เกี่ยวกับการบริการ” (2559) 14(1) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 50-71
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี, “การอนุวัติกฎหมายไทยตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนว่าด้วยการลงทุน” (2558) 13(2) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 145-162
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี, การปรับปรุงกฎหมายทรัพยากรชีวภาพเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) 2558)
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี และอัศววัฒน์ เลาว์ฉัตรศิริ, “ผลกระทบต่อกระบวนการกฎหมายจากการเข้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของไทย” (2557) 12(3) วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 21-38
- ปวีศร เลิศธรรมเทวี และอัศววัฒน์ เลาว์ฉัตรศิริ, ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับระบบกฎหมายไทย (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557)
- สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, บทบาทของกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2554)